

**ПРОГРАМА
ЗА
НАДЗОР И КОНТРОЛ НА БОЛЕСТТА КУ-ТРЕСКА В БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ
2019 – 2021 Г.**

1. Идентификация на програмата

Държава членка: Република България

Заболяване: Ку-треска (*Coxiella burnetii*)

Период на изпълнение: 2019 – 2021 г.

Контактни лица:

отдел „Здравеопазване на животните“, дирекция “Здравеопазване и хуманно отношение към животните и контрол на фуражите”,

Българска агенция по безопасност на храните

бул. „Пенчо Славейков“ 15А

1606, София, България

E-mail: АНWFC@bfsa.bg

2. Исторически данни за епизоотологията на заболяването в Р България:

Коксиелозата (*Ку-треска*) е зооноза с глобално разпространение и важно здравно и икономическо значение. Причинява се от облигатния вътреклетъчен възбудител *Coxiella burnetii*. Чувствителни към заразяване са почти всички домашно отглеждани и диви животни и птици. Причинителят е с висок зоонозен потенциал. Ку-треската е включена в арсенала на биологичните оръжия. Поради широкия спектър на клиничното и проявление при селскостопанските животни - от безсимптомни инфекции до аборти, раждане на нежизнеспособни приплоди, мастити, системни заболявания, свързани с продължителна загуба на продукцията и др., често Ку-треската не се идентифицира като такава, което води до липса на насочено терапевтично въздействие. Това налага лабораторно поставяне на диагнозата и активно търсене на скрити носители на инфекцията чрез скринингови изследвания при говеда, овце и кози. В исторически план, надзор над заболяването чрез сондажни серологични проучвания в страната се извършва още от 1950 г., като в различните периоди до 2004 г серопревалентността общо за популацията преживни животни варира от 5,17% до над 18%.

Данните за последните 7 г. (2011-2017) броя на тестваните животни по видове, брой животновъдни обекти (ЖО), положителни реагенти и % са представени в таблиците по-долу:

2011	Брой проверени животновъдни обекти	Брой изследвани животни	Брой положителни животни
ДПЖ	68	719	82 (11,40%)
Говеда	109	1199	88 (7,34%)
Общо	177	1918	170 (8,86%)

2012	Брой проверени животновъдни обекти	Брой изследвани животни	Брой положителни животни
Овце	55	354	36 (10,17%)
Кози	4	18	6 (33,3%)
Говеда	57	430	21 (4,88%)
Общо	116	802	63 (7,85%)

2013	Брой проверени животновъдни обекти	Брой изследвани животни	Брой положителни животни
Овце	10	115	9 (7,82%)
Кози	9	69	18 (26,86%)
Говеда	31	566	28 (4,94%)
Общо	50	750	55 (7,33%)

2014	Брой проверени животновъдни обекти	Брой изследвани животни	Брой положителни животни
Овце	53	733	22 (3%)
Кози	9	71	1 (1,41%)
Говеда	55	860	21 (2,44%)
Общо	117	1664	44 (2,64%)

2015	Брой изследвани животни	Брой положителни животни	Брой % положителни животни
Овце	3	0	0%
Кози	43	1	2,3%
Говеда	26	0	0
Общо	72	1	1

2016	Брой изследвани животни	Брой положителни животни
Овце	504	43
Кози	97	6
Говеда	344	23
Общо	945	72

2017	Брой изследвани животни	Брой положителни животни
Овце	263	35
Кози	202	40
Говеда	463	57
Общо	928	132

3. Описание на програмата:

Програмата определя контрол и надзор на заболяването Ку-треска при едри и дребни преживни в Р България.

Програмата включва:

- Сондажно лабораторно изследване за наличие на антитела срещу *Coxiella burnetii* на кръвни проби от ЕПЖ и ДПЖ (овце и кози) от ендемични за заболяването райони на страната и новооткрити такива;
- Серологично изследване на преживни животни при констатиране на случаи на заболяването при хора. Проби се вземат след разпореждане от ЦУ на БАБХ – дирекция ЗХОЖКФ, като в разпореждането се определя и броят на пробите;
- Ежегодно двукратно серологично изследване на всички мъжки разплодни бици отглеждани в регионалните дирекции по селекция и репродукция към ИАСРЖ;
- Лабораторно изследване на кръвни проби от животни, произхождащи от стада, в които се констатира повишен процент аборти, в които етиологичното участие на

Coxiella burnetii е установено посредством PCR. Броят на пробите в тези случаи се определя с разпореждане от ЦУ на БАБХ.

- Мерки за контрол при констатирани случаи на Ку-треска.

Цел и ползи от програмата:

- Откриване на серореагенти и нови огнища на заболяването сред преживни животни чрез лабораторни серологични изследвания, планиране и предприемане на адекватни мерки спрямо инфектираните животни с цел бързо ликвидиране на огнищата.
- Проследяване ефективността на приложените мерки за ликвидиране на новооткрити или съществуващи огнища на заболяването.

Очакван резултат:

- Редуциране риска от заразяване на хора със заболяването и постигане на икономически ползи в резултат на намаляване процента на абортите при преживните животни и осигуряване на съответствие с изискванията на ОЕ по отношение на заболяването при търговия с животни.

4. Мерки съгласно програмата

4.1. Обобщение на мерките съгласно програмата

Период на изпълнение на програмата: **01.01.2019 - 31.12.2021 г.**

Контрол

Лабораторно изследване

Клане по необходимост на възприемчиви животни в близост до епизоотично огнище.

Убиване на животни с клинични признаци.

Ваксинация

Лечение

Контрол на животинските продукти и пазарите

Надзор

Други мерки

4.1.1. Срок за ликвидиране на заболяването - поради спорадичния характер на заболяването, формирането на природни и антропоургични огнища и включване на вектори (кърлежи) в пренасянето на инфекцията, заболяването трудно може да бъде напълно ликвидирано.

4.2. Организация, изпълнение и контрол на програмата (задължения на КО, лаборатории, регистрирани ветеринарни лекари, собственици, други заинтересовани институции, организации или лица):

Компетентни органи извършващи надзора и координирането на отделите, отговорни за изпълнението на програмата:

- Българската Агенция по безопасност на храните към Министерството на земеделието, храните и горите:
 - е централен компетентен орган, който следи за изпълняването на

- контрола на заразните заболявания и задължителното им обявяване.
 - Взаимодейства с институции, които участват в програмата на национално ниво.
 - Осъществява контрол на програми и доклади с други ДЧ.
 - Организира незабавни мерки за контрол на заболяването.
- Дирекция “Здравеопазване и хуманно отношение на животните, и контрол на фуражите” при ЦУ на БАБХ:
 - Разработва стратегия за контрола на заболяването Ку-треска и изпълнява контрола по прилагането на програмата.
 - Координира действията на всички органи, участващи в програмата.
 - Събира информация и изготвя доклади с резултатите по програмата.
- Официалният контрол по здравеопазване на животните на общинско ниво:
 - Привежда в изпълнение програмата на местно ниво.
 - Взема проби от всяко едно съмнително за Ку-треска животно и рутинни проби, съгласно контролният план.
 - Осигурява проследяемост на пробите - връщане на резултатите от взетите проби обратно до фермата.
 - Налага възбрана върху млечната продукция от преживни, показали положителен резултат от серологичното изследване за Ку-треска и контролира спазването ѝ до края на карентния период на антибиотика, препоръчан за лечение на заболяването.
 - Контролира резултатите от клиничния надзор в базата данни, предоставена от регистрираните ветеринарни лекари.
 - Контролира спазването на правилата за регистрация и идентификация на животните и тяхното движение, включително затваряне на ферми, изземване на възприемчиви на шап животни съгласно чл.139 “а” от Закона за ветеринарномедицинската дейност и Регламент 882/2004/ЕС.
 - Запис на резултатите от мерките за надзор.
- Лаборатория „Вирусни болести по животните, хламидии и рикетсии” към Националния диагностичен научноизследователски ветеринарномедицински институт /НДНИВМИ/, София, бул.”П.Славейков” № 15
 - Извършва серологични изследвания за установяване на антитела срещу *Coxiella burnetii* по метод, посочен в Глава 2.1.16, т. 2.1 на Ръководството за стандарти за диагностични тестове и ваксини на Световната организация за здравеопазване на животните /ОИЕ/ (издание 2015 г.).
 - Изготвя ежемесечни отчети с резултатите от извършените изследвания, които предоставя на Дирекция “Здравеопазване и хуманно отношение на животните, и контрол на фуражите” при ЦУ на БАБХ.

4.3. Описание на географските и административни области, в които ще се изпълнява програмата:

Програмата ще бъде изпълнена на територията на областите, доказани като ендемични чрез надзор през последните години. Преживни животни от други райони на страната ще бъдат изследвани в случаи на заболяване на хора от Ку-треска и повишен процент

аборти при ЕПЖ и ДПЖ, етиологично идентифицирани като причинени от *Coxiella burnetii* чрез PCR, след разпореждане от ЦУ на БАБХ.

Забележка. *Разходите за лабораторните изследвания на абортирани животни са за сметка на собствениците.*

4.4. Мерки, изпълнявани по програмата

4.4.1. Мерки и законови разпоредби по отношение на обявяването на заболяването:

Член 124 от Закона за ветеринарномедицинската дейност и Наредба № 23 от 14.12.2005 г. за реда и начина за обявяване и регистрация на заразните болести по животните определя реда и условията за обявяване на заразните болести.

4.4.2. Целеви животни и популации:

Едри и дребни преживни животни от ендемични територии и съмнителни за заболяването случаи при други видове животни.

4.4.3. Мерки и законови разпоредби по отношение на регистрацията на животновъдните обекти и идентификация на животните:

Съгласно чл. 3 от Наредба № 61 от 9 май 2006 г. за условията и реда за официална идентификация на животните, за които не са предвидени изисквания в Регламент на Европейския съюз, регистрацията на животновъдните обекти се извършва от органите на БАБХ или от упълномощени от тях регистрирани ветеринарномедицински специалисти. Всички животновъдни обекти, в които се отглеждат едри, дребни преживни и свине са обект на задължителна регистрация в регистър за контрол на движението на животните, които се пазят от собственика и компютърния регистър на ЦУ на БАБХ.

Съгласно чл. 51, ал.2 от ЗВД, БАБХ е официалният компетентен орган за идентификация на животните, който поддържа интегрираната информационна система с данни за идентифицираните животни и за животновъдните обекти.” Редът за идентификация, регистрация и възможностите за достъп до информационната система е определен с „Наредби на министъра на земеделието и храните. (Наредба № 61/9.05.2006 за условията и реда за официална идентификация на животните, за които не са предвидени изисквания в регламент на европейския съюз и Наредба № 6/08.10.2013 г. за изискванията към средствата за официална идентификация на животните и използването им, условията, реда и контрола по събиране, въвеждане, поддържане и използване на информацията в интегрираната информационна система на Българска агенция по безопасност на храните.

Съгласно чл. 51, ал. 1 от Закона за ветеринарномедицинската дейност, животновъдните обекти са предмет на задължително регистриране.

В централната база данни са отразени регистрите на всички животновъдни обекти за едри и дребни преживни животни.

4.4.4 Система за идентификация на животните:

БАБХ поддържа компютърна информационна система за въвеждане на данни за идентифицирани животни, техните собственици и регистрираните животновъдни обекти. Модулът е разработен за регистрация и нотификация на движението на животните и за други данни. Системата за идентификация на животни във фермите включва данни за гледачите на животните, местонахождението, движението на животните, здравния статус и ветеринарните дейности.

Изискванията за идентификацията и средствата за идентификация на дребните и едрите преживни животни са определени в Закона за ветеринарномедицинската дейност и Наредба № 61/09.05.2006 и Наредба № 6 от 2013 г.

4.4.5. Категоризация на животните и стада (животновъдните обекти) и посочване на съответната нормативна база: n/a

4.4.6. Изисквания за движение на животните и посочване на съответната нормативна база:

n/a

4.4.7. Схема за вземане на проби, методи за лабораторно изследване и посочване на съответната нормативна база:

Кръвни проби от ЕПЖ и ДПЖ от ферми в областите, в които се провежда програмата се взимат от частнопрактикуващи ветеринарни лекари и/или официалните ветеринарни лекари съгласно утвърдения от ЦУ на БАБХ план, описан в таблицата по-долу:

Област	Брой проби от ЕПЖ за една година	Брой проби от ДПЖ за една година
Благоевград	20	40
Бургас	30	20
В. Търново	20	20
Видин	20	20
Враца	30	20
Габрово	50	20
Кърджали	20	20
Кюстендил	30	30
Пазарджик	20	20
Перник	20	20
Пловдив	40	20
Разград	20	20
Русе	20	20
Сливен	50	40
Смолян	20	20
София-област	20	20
Хасково	20	50
Ямбол	20	20
Общо	470	440
Общ брой проби от за една година	910	

Серологичните изследвания за антитела срещу *Coxiella burnetii* се извършват по метод Елайза посочени в Глава 2.1.16., т.2.1 на Ръководството за стандарти за диагностични тестове и ваксини на Световната организация за здравеопазване на животните /ОИЕ/ (издание 2015 г.).

4.4.8. Ваксинация, ваксинационна схема, използвана ваксина: n/a

4.4.9. Информация и оценка за управлението на биосигурността и инфраструктурата на стопанствата, включени в програмата: n/a

4.4.10. Мерки и законови разпоредби в случай на положителен резултат:

- Поради невинаги ефективните резултати от третирането с антибиотици се препоръчва бракуване на серопозитивните животни.
- Изключване на мъжките серопозитивни животни от разплод.
- Въвеждане на временна възбрана върху млечната продукция от преживни, показали положителен резултат от серологичното изследване за Ку-треска и контролиране спазването ѝ до края на карентния период на антибиотика, ако е използван за лечение на заболяването.
- Процедиране с продукцията от положителните животни в съответствие с изискванията, посочени в Регламент (ЕО) № 853/2004 относно определяне на специфични хигиенни правила за храните от животински произход.
- Допълнително вземане на проби от стадото, в което е констатирано заболяването.
- Въвеждане на мерки, свързани с ограничаване разпространението на *Coxiella burnetii* в рамките на фермата, както и извън нея:
 - Обособяване на „родилна” зона (при ДПЖ), отделна от общото помещение за животните.
 - Основно почистване на мястото, където е родило животното, отстраняване на плацентата и дезинфекция.
 - Компостиране на торта, получена от тези животни в продължение на минимум 6 месеца под найлоново фолио или обработката и с нехидратирана вар.

4.4.11. Компенсации за умрели или умъртвени животни: Не се предвиждат от държавния бюджет.

4.4.12. Контрол на изпълнението на програмата и докладване:

БАБХ и 28-те ОДБХ са органите, отговорни за контрола на изпълнението на програмата. ОДБХ отразява резултати от проведения надзор в ежемесечните доклади 12 ВД.

5. Общо описание на разходите и ползите:

Разходи за изпълнение на програмата:

1. Разходи за взимане и транспортиране на кръвни проби от ЕПЖ, ДПЖ и съмнителни животни до Лаборатория „Вирусни болести по животните, хламидии и рикетсии” при НДНИВМИ – гр. София.
2. Разходи за закупуване на необходимите диагностични китове и диагностикуми.
3. Други разходи (комунални разходи-ток, вода), консумативи и др.

Ползи от програмата:

- Ранно откриване, изолиране и третиране на заразените преживни животни, и предприемане на мерки, с които се намалява риска от разпространение на инфекцията в рамките на стадото, както между отделните ферми.
- Идентифициране на проблемните стада и разработване на програми за ваксинация, с което ще се ограничи броя на засегнатите животни и ще се постигнат икономически ползи, свързани с намаляване процента на абортите и разходите за лечение.
- Намаляване здравния риск за населението.

Очакван резултат:

- надзор и контрол на заболяването;
- идентифициране на ендемични огнища;
- превенция на общественото здраве.

